Posudek diplomové práce Bc. Blanky Kučerové

Absence de déterminant dans le syntagme nominal en français contemporain: analyse de corpus

(FF JU České Budějovice – Faculté des Sciences Humaines et Sociales – Sorbonne, 2016)

Diplomantka si klade za cíl popsat faktory, které podmiňují absenci determinantu ve jmenném syntagmatu v současné francouzštině – vychází z toho, že přítomnost determinantu v SN je ve francouzštině povinná, bezpříznaková, jeho absence je tedy příznaková a jako takovou je nutno ji vysvětlovat.

V první části práce pojednává na základě odborné literatury o relevantních jevech spojených se zkoumanou problematikou. Nejprve se zabývá otázkou statutu determinantu ve spojení se jménem – reflektuje aktuální diskuzi o určení „hlavy" syntagmatu – tedy hypotéza NP versus DP. Problém řeší tak, že determinant a jméno považuje za interdependentní jednotky, mezi nimiž není vztah hierarchie ale vzájemné implikace. Následně podává přehled determinantů – vymezuje tedy jednotky, které současná jazykovědná literatura považuje za determinanty a popisuje jejich fungování. V další kapitole této úvodní části se věnuje již konkrétně otázkám absence determinantu v NS. V úvodu se vyrovnává s podstatným problémem, který představuje hypotéza tzv. nulového determinantu. Dovozuje, že pro účely jejího vlastního výzkumu není tato hypotéza vhodná a ne-výskyt determinantu vždy považuje za absenci determinantu nikoli za prezenci determinantu nulového. Uvádí pak podrobně případy, kdy se jmenné syntagma vyskytuje holé, zde se inspiruje zejména prací H. Curata. Tuto stať hodnotím pozitivně. Diplomantka prokazuje znalost odborné literatury a schopnost její interpretace, neváhá zaujmout i vlastní stanovisko. Drobnou výtku směřuji na úroveň stylistickou – místy je text příliš rozvláčný a bylo by vhodné jej zestručnit. Informační hustotě by to vůbec neuškodilo, ovšem styl by se stal jasnějším a přímočařejším. Místy se též projevuje určitá formulační nejistota, zejména v případě delších souvětných celků. Po obsahové stránce mám tuto zásadnější výhradu : kapitola 2.2. – *fonctions syntaxiques du SN*: zde z nejasných důvodů vypadává *complément circonstatnciel*, je traktován pod *complément d'objet indirect*, podobný problém je na sr. 73, kdy syntagma *de femme* je považováno za *COI*, jedná se ovšem o *complément du nom*. Tento omyl se pak projeví i v analýzách praktických.

Diplomantka správně uvádí, že absence determinantu je velmi obsáhlý jev, ve své analýze se tedy rozhodla věnovat pouze jednomu z faktorů, a to je absence determinantu ve výčtech (či přesněji v juxtaponovaných či koordinovaných NS). Její korpusová rešerše má za cíl ověřit na konkrétním textovém materiálu hypotézy formulované na základě referenční literatury. Pracuje s elektronickým korpusem *L'Est républicain*, který je provozován v rámci Českého národního korpusu, jehož technické možnosti využívá. B. Kučerová nejprve provádí analýzy kvantitativní, kdy srovnává počty koordinovaných nedeterminovaných NS v různých konstelacích (počet členů koordinované skupiny, způsob připojení, větněčlenská platnost) s determinovanými NS v týž syntaktických konstelacích. V této části práce se musela vyrovnat s technickými parametry korpusu, postupnými sondami musela zjemňovat syntax dotazovacích formulí, aby rešeršní program vyhledal, co vyhledat měl. I přes určité šumy dá korpusová rešerše relevantní kvantitativní závěry, které umožňují prověřit stanovené hypotézy. Druhá fáze výzkumu je kvalitativní. Zde diplomantka zkoumá výskyt konkrétních koordinovaných syntagmat, která volí na základě jejich vnitřních sémantických vztahů, přičemž sleduje funkční rozdíly, které zavádí ne/přítomnost determinantu. B. Kučerová si je vědoma limitů korpusové analýzy, zejména ve vztahu k typu textů, které zkoumaný korpus obsahuje. Nižší reprezentativnost korpusu je ovšem vyvážena možnostmi dotazovacího jazyka, jenž umožňuje vyhledávání podle podrobných syntakticko-morfologických omezení. I přes úctyhodný rozsah zkoumaného vzorku a kvalitu analýz lze formulovat několik kritických připomínek:

1) není mi zcela jasný přínos analýzy vlastních jmen oproti jménům obecným – absence determinantu u proprií má jiné důvody než spojení v koordinačním (juxtaponovaném) výčtovém syntagmatu, fakt, že se jedná o výčet, je zde irelevantní.

2) zdá se, že diplomantka určovala všechna předložková syntagmata jako COI – to nelze (o tom viz výše), kvantitativní analýzy týkající se předložkových syntagmat tedy mají nutně chybnou vypovídající hodnotu.

3) lze rovněž pochybovat o tom, zda výrazy po *il y a* jsou přímými objekty.

4) je otázkou, jakým morfémům přiděluje korpus hodnotu DET – viz např. na str. 100 příklad *tout renseignement ou inscription*, který je řazen mezi zcela nedeterminovaná syntagmata. Ovšem *tout* se zde chová jako determinant, příklad by tedy měl být spíše zařazen mezi výskyty s determinantem u prvního členu výčtu.

5) podobný problém bude zřejmě i v případě příkladu *les propres parents ou grands-parents* str. 100, kde je vidět, že dotazovací formule nebere v úvahu výskyt adjektiva před substantivem – člen se pak nachází před tímto adjektivem a celé syntagma je opět determinované jedním determinantem pro oba členy výčtu.

I tato praktická část trpí místy formulačními nedostatky, ovšem nikoli v míře přílišné.

Závěr: práce je velmi rozsáhlá (181 stran) a je založena na důkladné teoretické průpravě. Výsledky vlastní korpusové rešerše je nutno relativizovat, z důvodů, které jsem uvedl výše. Ovšem i tak jsou úctyhodné svým záběrem a rozsahem, oceňuji autorčinu schopnost vyrovnat se s obtížemi CQL a postupně upravovat dotazy tak, aby program vyhledal relevantní výsledky. Práce je kvalitní i po formální stránce – jisté formulační neobratnosti, které ve francouzském textu nacházíme, jsou vzhledem k rozsahu pochopitelné a přijatelné.

Z důvodů, které jsem uvedl výše, doporučuji práci k obhajobě a z výše uvedených důvodů navrhuji hodnotit známkou **výborně**.

V Českých Budějovicích dne 18. 5. 2016.

doc. PhDr. Ondřej Pešek, Ph.D.